Rättsfallssamlingen

DOMSTOLENS DOM (sjätte avdelningen)

den 13 februari 2020*

”Begäran om förhandsavgörande – Straffrättsligt samarbete – Direktiv (EU) 2016/343 – Oskuldspresumtion och rätt att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden – Artikel 8.1 och 8.2 – Villkor som enligt nationell lagstiftning ska vara uppfyllda för att rättegång ska kunna hållas i den tilltalades utevaro – Tilltalade underlåter att inställa sig till vissa förhandlingar på grund av omständigheter som de råder över respektive inte råder över – Rätt till en rättvis rättegång”

I mål C-688/18,

angående en begäran om förhandsavgörande enligt artikel 267 FEUF, framställd av Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen, Bulgarien) genom beslut av den 22 oktober 2018, som inkom till domstolen den 6 november 2018, i brottmålet mot

TX,

UW,

meddelar

DOMSTOLEN (sjätte avdelningen)

sammansatt av avdelningsordföranden M. Safjan (referent) samt domarna L. Bay Larsen och C. Toader,

generaladvokat: P. Pikamäe,

justitiesekreterare: A. Calot Escobar,

efter det skriftliga förfarandet,

med beaktande av de yttranden som avgetts av:

– Portugals regering, genom L. Inez Fernandes, P. Barros da Costa, L. Medeiros och D. Pires, samtliga i egenskap av ombud,

– Europeiska kommissionen, genom R. Troosters och Y. Marinova, båda i egenskap av ombud,

med hänsyn till beslutet, efter att ha hört generaladvokaten, att avgöra målet utan förslag till avgörande,

följande

* Rättegångsspråk: bulgariska.

Dom

1 Begäran om förhandsavgörande avser tolkningen av artikel 8.1 och 8.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden (EUT L 65, 2016, s. 1).

2 Begäran har framställts i ett brottmål mot TX och UW avseende deras deltagande i en organiserad kriminell grupp.

Tillämpliga bestämmelser

Unionsrätt

3 Skälen 9, 33–37, 44 och 47 i direktiv 2016/343 har följande lydelse:

”(9) Syftet med detta direktiv är att stärka rätten till en rättvis rättegång i straffrättsliga förfaranden genom att föreskriva gemensamma minimiregler avseende vissa aspekter av oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid rättegången.

…

(33) Rätten till en rättvis rättegång är en av grundprinciperna i ett demokratiskt samhälle. Rätten för misstänkta och tilltalade att närvara vid rättegången bygger på denna rättighet och bör säkerställas i hela [Europeiska] unionen.

(34) Om misstänkta eller tilltalade av skäl utom deras kontroll inte kan närvara vid rättegången bör de ges möjlighet att begära ett nytt datum för rättegången inom den tidsfrist som föreskrivs i nationell rätt.

(35) Misstänktas och tilltalades rätt att vara närvarande vid rättegången är inte absolut. På vissa villkor bör misstänkta och tilltalade uttryckligen eller genom tyst medgivande, men på ett otvetydigt sätt, kunna avstå från denna rätt.

(36) Under vissa förhållanden bör det vara möjligt att meddela ett avgörande om den misstänktes eller tilltalades skuld eller oskuld även om den berörda personen inte är närvarande vid rättegången. Detta kan vara fallet om den misstänkte eller tilltalade i vederbörlig tid har underrättats om rättegången och om följderna av utevaro men trots detta uteblir. Att den misstänkte eller tilltalade har underrättats om rättegången bör förstås som att han eller hon kallas personligen eller att personen i fråga på annat sätt officiellt informeras om datum och tid för rättegången på ett sätt som gör det möjligt för honom eller henne att bli medveten om rättegången. Att informera den misstänkte eller tilltalade om följderna av utevaro bör särskilt förstås som att denna person informeras om att ett avgörande kan meddelas om han eller hon uteblir från rättegången.

(37) Det bör också vara möjligt att hålla en rättegång som kan leda till ett avgörande om skuld eller oskuld i den misstänktes eller tilltalades utevaro om denna person har underrättats om rättegången och gett fullmakt till en försvarare som utsetts av den misstänkte eller tilltalade själv eller av staten att företräda honom eller henne vid rättegången och som också företrätt den misstänkte eller tilltalade.

…

(44) Principen om effektiv unionsrätt kräver att medlemsstaterna inför lämpliga och effektiva rättsmedel i händelse av ett åsidosättande av en rättighet som gäller för enskilda enligt unionsrätten. Ett effektivt rättsmedel vid ett åsidosättande av någon av de rättigheter som föreskrivs i detta direktiv bör så långt det är möjligt ha till effekt att misstänkta eller tilltalade får samma ställning som den de skulle ha haft om åsidosättandet inte hade inträffat, i syfte att skydda rätten till en rättvis rättegång och rätten till försvar.

…

(47) Detta direktiv garanterar de grundläggande rättigheter och principer som erkänns i [Europeiska unionens stadga om de grundläggande rättigheterna (nedan kallad stadgan)] och i [Europeiska konventionen om skydd för de mänskliga rättigheterna och de grundläggande friheterna, som undertecknades i Rom den 4 november 1950 (nedan kallad Europakonventionen)], inbegripet förbudet mot tortyr och omänsklig eller förnedrande behandling, rätten till frihet och säkerhet, respekten för privatlivet och familjelivet, människans rätt till integritet, barnets rättigheter, integrering av personer med funktionshinder, rätten till ett effektivt rättsmedel och rätten till en rättvis rättegång samt oskuldspresumtionen och rätten till försvar. Hänsyn bör särskilt tas till artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen (EU-fördraget), enligt vilken unionen ska erkänna de rättigheter, friheter och principer som fastställs i stadgan, och enligt vilken de grundläggande rättigheterna, såsom de garanteras i Europakonventionen och såsom de följer av medlemsstaternas gemensamma konstitutionella traditioner, ska ingå i unionsrätten som allmänna principer.”

4 Artikel 1 i direktivet har rubriken ”Syfte”. Där föreskrivs följande:

”I detta direktiv fastställs gemensamma minimiregler för följande:

a) Vissa aspekter av oskuldspresumtionen i straffrättsliga förfaranden.

b) Rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden.”

5 Artikel 8 i direktivet har rubriken ”Rätt att närvara vid rättegången”. I punkterna 1 och 2 i den artikeln föreskrivs följande:

”1. Medlemsstaterna ska se till att misstänkta och tilltalade har rätt att närvara vid sin egen rättegång.

2. Medlemsstaterna får föreskriva att en rättegång som kan leda till ett avgörande om en misstänkts eller tilltalads skuld eller oskuld får hållas i dennes utevaro, om

a) den misstänkte eller tilltalade i rätt tid har underrättats om rättegången och konsekvenserna av utevaro, eller om

b) den misstänkte eller tilltalade, efter att ha blivit underrättad om rättegången, företräds av en försvarare med fullmakt som utsetts av antingen den misstänkte eller tilltalade eller av staten.”

Bulgarisk rätt

6 I artikel 55.1 i Nakazatelno-protsesualen kodeks (straffprocesslagen) (nedan kallad NPK) föreskrivs följande:

”Den tilltalade har följande rättigheter:

…

Rätten att delta i det straffrättsliga förfarandet …”

7 I artikel 94.1 NPK föreskrivs följande:

”En försvarare ska obligatoriskt delta i det straffrättsliga förfarandet, när

…

8. åtalet prövas i den tilltalades utevaro,

…”

8 I artikel 247b.1 NPK föreskrivs följande:

”På begäran av referenten ska den tilltalade delges en kopia av stämningsansökan. Vid delgivningen av stämningsansökan ska den tilltalade informeras om att ett förberedande sammanträde kommer att hållas och om de frågor som avses i artikel 248.1, om rätten att inställa sig med en försvarare och om möjligheten att få en försvarare utsedd i de fall som avses i artikel 94.1 samt om att målet kan komma att prövas och avgöras i den tilltalades utevaro, under förutsättning att villkoren i artikel 269 är uppfyllda.”

9 Artikel 269 NPK har följande lydelse:

”1) Om den tilltalade är åtalad för ett allvarligt brott, är dennes närvaro vid förhandlingen obligatorisk.

2) Domstolen får besluta att den tilltalade ska inställa sig personligen även i fall där personlig närvaro inte är obligatorisk, om detta är nödvändigt för att fastställa den objektiva sanningen.

3) Målet får avgöras i den tilltalades utevaro, under förutsättning att detta inte hindrar att den objektiva sanningen fastställs, om

…

3. den tilltalade i vederbörlig ordning har kallats till förhandlingen, inte har anmält laga förfall för sin utevaro och de åtgärder som föreskrivs i artikel 247b.1 har vidtagits.

…”

10 I artikel 423 NPK föreskrivs följande:

”1) En person som dömts i sin utevaro får inom sex månader från den dag då han eller hon fick kännedom om den lagakraftvunna brottmålsdomen, eller från den dag då den faktiskt skickats till Republiken Bulgarien från ett annat land, begära att det straffrättsliga förfarandet ska återupptas med åberopande av att vederbörande inte varit närvarande under det straffrättsliga förfarandet. Begäran ska bifallas, med undantag dels för det fall att den dömda personen hållit sig undan efter det att han eller hon underrättats om åtalspunkterna under förberedelsen och detta fått till följd att de åtgärder som föreskrivs i artikel 247b.1 inte har kunnat vidtas, dels, när de nämnda åtgärderna har vidtagits, för det fall att den dömda personen har uteblivit från förhandlingen utan att ha haft laga förfall.

2) Begäran medför inte uppskov med verkställigheten av brottmålsdomen, såvida inte domstolen beslutar något annat.

3) Förfarandet för återupptagande av brottmålsförfarandet avslutas om den person som dömts i sin utevaro uteblir från förhandlingen utan att ha laga förfall.

…”

Målet vid den nationella domstolen och tolkningsfrågan

11 Spetsializirana prokuratura (Särskilda åklagarmyndigheten, Bulgarien) inledde ett straffrättsligt förfarande mot tretton personer, anklagade för att vara ledare eller medlemmar av en organiserad kriminell grupp, som bildats i syfte att begå mord, rån och stölder, samt för att ha begått andra brott inom ramen för denna kriminella grupp. TX och UW är två av de tilltalade. De anklagas för att ha deltagit i nämnda kriminella grupp, vilket är ett brott som kan leda till fängelse i mellan tre och tio år.

12 TX och UW underrättades om de förutsättningar under vilka rättegången mot dem skulle kunna äga rum i deras utevaro, däribland underlåtenhet att inställa sig utan att ha laga förfall, och om att det slutliga avgörandet i sak i ett sådant fall skulle kunna göras gällande mot dem, utan att de skulle kunna ifrågasätta domens giltighet med hänvisning till att de inte deltagit personligen i förhandlingen.

13 Under rättegången mot TX och UW vid Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen, Bulgarien) hölls först sju förhandlingar. Vid var och en av dessa förhandlingar vilandeförklarades målet. Den hänskjutande domstolen vidtog inte några utredningsåtgärder och gjorde inte någon bevisupptagning, på grund av att vissa av de tilltalade var frånvarande på grund av sjukdom vid tidpunkten för förhandlingarna. Den hänskjutande domstolen undersökte huruvida de tilltalade verkligen var sjuka, men trots att den hyste stora tvivel om att så var fallet fann den att det inte kunde anses att de tilltalade saknade laga förfall för sin utevaro.

14 Den hänskjutande domstolen prövade i beslut av den 19 och den 26 april 2017 huruvida förhandling kunde hållas i de tilltalades utevaro i det nationella målet.

15 Domstolen konstaterade därvid att det inte var nödvändigt att de tilltalade var närvarande ”för att fastställa den objektiva sanningen”, i den mening som avses i den nationella lagstiftningen, i fråga om de påstådda brotten.

16 Den hänskjutande domstolen slog, med stöd av den nationella lagstiftningen, fast följande villkor för att saken i det nationella målet skulle kunna prövas i en av de tilltalades utevaro:

– Den tilltalades advokat måste närvara och kunna försvara den tilltalade på ett ändamålsenligt sätt.

– En kopia av förhandlingsprotokollet skulle sändas till den tilltalade, så att denne kunde få kännedom om de utredningsåtgärder som vidtagits och de bevis som lagts fram i dennes utevaro.

– Den tilltalade skulle ges möjlighet att meddela huruvida han önskade att dessa bevis skulle tas upp på nytt i hans närvaro.

– Om den tilltalades utevaro berodde på omständigheter över vilka han inte kunnat råda, skulle han ha rätt att kräva att de företagna handlingarna upprepades i hans närvaro.

– Om den tilltalades utevaro berodde på omständigheter över vilka han inte kunnat råda, skulle han ha rätt att kräva att de företagna handlingarna upprepades, om hans personliga deltagande i den konkreta bevisupptagningen var nödvändig för att tillvarata hans intressen.

17 Under de tolv förhandlingar som hölls efter besluten av den 19 och den 26 april 2017 var vissa av de tilltalade, av olika skäl, inte närvarande.

18 TX inställde sig således inte till förhandlingen den 16 maj 2018, på grund av omständigheter som han inte rådde över, nämligen sjukdom. UW, å sin sida, önskade inte inställa sig till denna förhandling. Båda försvarades av advokater till vilka de hade gett fullmakt. Kopior av protokollet från förhandlingen översändes till TX och UW för att ge dem kännedom om den bevisupptagning som hade ägt rum i deras utevaro.

19 TX och UW inställde sig till nästa förhandling, som ägde rum den 30 maj 2018. Efter samråd med sina advokater förklarade de att de hade tagit del av protokollet från förhandlingen den 16 maj 2018 och fått kännedom om de omständigheter som blivit föremål för bevisupptagning i deras utevaro, samt förklarade att de inte önskade delta i någon ny bevisupptagning. De i deras utevaro företagna handlingarna upprepades inte.

20 TX uteblev från den förhandling som ägde rum den 1 oktober 2018, återigen på grund av sjukdom. Han företräddes vid förhandlingen av en advokat. Den hänskjutande domstolen upptog viss bevisning i TX:s utevaro, och hörde bland annat det av åklagarmyndigheten till stöd för åtalet åberopade huvudvittnet. En kopia av protokollet från denna förhandling tillställdes TX för att informera honom om den bevisupptagning som hade ägt rum i hans utevaro.

21 TX inställde sig till nästa förhandling, som hölls den 17 oktober 2018. Efter samråd med sin advokat förklarade han att han hade tagit del av protokollet från förhandlingen den 1 oktober 2018, hade fått kännedom om den i hans utevaro gjorda bevisupptagningen och att han personligen önskade delta i förhöret av det till stöd för åtalet åberopade huvudvittnet. Den hänskjutande domstolen biföll denna begäran och höll ett ytterligare förhör med detta vittne. TX gavs möjlighet att fullt ut delta i förhöret och att ställa samtliga frågor som han önskade ställa.

22 Vad gäller UW har den hänskjutande domstolen påpekat att det i den nationella lagstiftningen, vad gäller genomförandet av rättegången i den tilltalades utevaro efter det att denne gett sitt välinformerade samtycke, föreskrivs att den tilltalade ska underrättas om rättegången, om konsekvenserna av utevaro och om att det är obligatoriskt att en advokat deltar i förhandlingen. Dessa rättssäkerhetsgarantier anges i artikel 8.2 a och b i direktiv 2016/343.

23 Den hänskjutande domstolen har påpekat att den är osäker på huruvida den nationella lagstiftning som är aktuell i det nationella målet är förenlig med unionsrätten, bland annat mot bakgrund av skäl 35 i direktiv 2016/343, och att denna osäkerhet avser de villkor som ska vara uppfyllda för att den tilltalade med giltig verkan ska kunna avstå från att närvara vid rättegången.

24 Vad gäller TX, som uteblivit från vissa förhandlingar på grund av omständigheter som han inte råder över, nämligen på grund av sjukdom, anser den hänskjutande domstolen att det mot bakgrund av skäl 34 i direktiv 2016/343 är möjligt att TX:s rätt att närvara vid förhandlingen har åsidosatts, i den mån som hans utevaro varit ursäktlig. Den hänskjutande domstolen vill få klarhet i huruvida ett sådant åsidosättande faktiskt har ägt rum, med hänsyn till de åtgärder som på TX:s begäran vidtagits efter dessa förhandlingar.

25 När det gäller förhandlingen den 16 maj 2018 vill den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida TX:s tillkännagivande av att han inte begärde att handlingarna skulle upprepas utgör ett giltigt avstående från rätten att närvara vid rättegången och huruvida möjligheten att avstå från att delta i rättegången, vilken anges i skäl 35 i direktiv 2016/343, även är tillämplig på redan företagna processhandlingar. Vad gäller förhandlingen den 1 oktober 2018 önskar den hänskjutande domstolen få klarhet i huruvida det ytterligare förhöret, i TX:s närvaro, med det vittne som åklagarmyndigheten hade åberopat utgör en tillräcklig åtgärd enligt skäl 44 i direktiv 2016/343.

26 Den hänskjutande domstolen har angett att TX:s och UW:s advokater närvarade vid samtliga förhandlingar i det nationella målet.

27 Mot denna bakgrund beslutade Spetsializiran nakazatelen sad (Särskilda brottmålsdomstolen) att vilandeförklara målet och ställa följande fråga till EU-domstolen:

”Ska den tilltalades rätt att närvara vid rättegången i enlighet med artikel 8.1 och 8.2 jämförd med skälen 35 och 44 i direktiv 2016/343 anses ha åsidosatts, om en av de förhandlingar som har hållits i ett brottmål har ägt rum i den tilltalades utevaro och om den tilltalade på ett korrekt sätt har kallats till förhandlingen, underrättats om konsekvenserna av sin utevaro och försvarats av en av vederbörande själv utsedd advokat, om

a) han eller hon på grund av omständigheter som vederbörande råder över har uteblivit från förhandlingen (det vill säga den tilltalade har beslutat att inte delta i förhandlingen i fråga),

b) han eller hon på grund av omständigheter som vederbörande inte råder över har uteblivit från förhandlingen (nämligen på grund av sjukdom), om vederbörande därefter har informerats om de handlingar som företagits i dennes utevaro och har fattat ett välinformerat beslut genom vilket

– den tilltalade förklarar att han eller hon inte kommer att åberopa sin utevaro för att bestrida lagenligheten av de handlingar som har företagits och inte önskar att de ska upprepas i vederbörandes närvaro, och

– den tilltalade förklarar att han eller hon önskar delta i de handlingar som har företagits, varefter rätten hållit ytterligare ett förhör med den person som den tilltalade angett och den tilltalade har beretts tillfälle att fullt ut delta i detta förhör?”

Prövning av tolkningsfrågan

28 Den hänskjutande domstolen har ställt sin fråga för att få klarhet i huruvida artikel 8.1 och 8.2 i direktiv 2016/343 ska tolkas så, att dessa bestämmelser utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken den tilltalades rätt att närvara vid förhandlingen inte åsidosätts, i en situation där den tilltalade i rätt tid har underrättats om rättegången och om konsekvenserna av utevaro och där han eller hon har företrätts av en advokat med fullmakt som har utsetts av vederbörande, när

– den tilltalade otvetydigt har beslutat att inte inställa sig till en av de förhandlingar som hållits under rättegången, eller

– den tilltalade har uteblivit från en av dessa förhandlingar, av skäl utom hans eller hennes kontroll, men har underrättats om de handlingar som företagits i hans eller hennes utevaro och har fattat ett välinformerat beslut genom vilket den tilltalade har förklarat antingen att han eller hon inte kommer att åberopa sin utevaro för att bestrida lagenligheten av dessa handlingar eller att han eller hon önskar delta i handlingarna i fråga, vilket föranlett den nationella domstolen att upprepa dessa, bland annat genom att höra ett vittne på nytt, och den tilltalade haft möjlighet att delta fullt ut i detta förhör.

29 Syftet med direktiv 2016/343 är, såsom framgår av artikel 1 och skäl 9 i direktivet, att fastställa gemensamma minimiregler som är tillämpliga på straffrättsliga förfaranden och som avser vissa aspekter av oskuldspresumtionen och rätten att närvara vid sin rättegång (dom av den 19 september 2018, Milev, C-310/18 PPU, EU:C:2018:732, punkt 45, och dom av den 5 september 2019, AH m.fl. (Oskuldspresumtion), C-377/18, EU:C:2019:670, punkt 38).

30 Direktivet kan inte tolkas som ett fullständigt och uttömmande instrument med hänsyn till att den harmonisering som eftersträvas med direktivet är av minimikaraktär (se, för ett liknande resonemang, beslut av den 12 februari 2019, RH, C-8/19 PPU, EU:C:2019:110, punkt 59 och där angiven rättspraxis).

31 I artikel 8.1 i direktivet anges att medlemsstaterna ska se till att misstänkta och tilltalade har rätt att närvara vid sin egen rättegång.

32 I skäl 35 i samma direktiv preciseras att den misstänktes eller tilltalades rätt att närvara vid rättegången inte är absolut och att den misstänkte eller tilltalade, på vissa villkor, uttryckligen eller genom ett tyst medgivande, men på ett otvetydigt sätt, bör kunna avstå från denna rätt.

33 I artikel 8.2 i direktiv 2016/343 anges således att medlemsstaterna får föreskriva att en rättegång som kan leda till ett avgörande i fråga om en misstänkts eller tilltalads skuld eller oskuld får hållas i dennes utevaro, om den misstänkte eller tilltalade i enlighet med led a i denna bestämmelse i rätt tid har underrättats om rättegången och om konsekvenserna av utevaro eller om den misstänkte eller tilltalade i enlighet med led b i nämnda bestämmelse, efter att ha blivit underrättad om rättegången, företräds av en advokat med fullmakt som utsetts antingen av den misstänkte eller tilltalade eller av staten.

34 I skäl 47 i direktiv 2016/343 anges dessutom att direktivet garanterar de grundläggande rättigheter och principer som erkänns i stadgan och i Europakonventionen, inbegripet rätten till en rättvis rättegång, oskuldspresumtionen och rätten till försvar.

35 Såsom framgår av skäl 33 i direktivet bygger misstänktas eller tilltalades rätt att närvara vid rättegången på rätten till en rättvis rättegång, som stadfästs i artikel 6 i Europakonventionen. Såsom angetts i förklaringarna till stadgan om de grundläggande rättigheterna (EUT C 303, 2007, s. 17) motsvaras sistnämnda artikel av artiklarna 47 andra och tredje styckena och 48 i stadgan.

36 Det framgår av praxis från Europeiska domstolen för de mänskliga rättigheterna att det är en grundläggande princip, som stadfästs i artikel 6 i Europakonventionen, att en offentlig förhandling ska hållas. Denna princip är av särskild betydelse på det straffrättsliga området, där det generellt ska finnas en domstol som dömer i första instans som till fullo uppfyller kraven i artikel 6 i Europakonventionen och där en enskild har rätt att kräva att få ”yttra sig” och att bland annat få möjlighet att muntligen redogöra för grunderna för sitt försvar, att höra vittnesmål som åberopas till stöd för åtalet samt att förhöra och hålla motförhör med vittnen (Europadomstolen, 23 november 2006, Jussila mot Finland, CE:ECHR:2006:1123JUD007305301, § 40, och Europadomstolen, 4 mars 2008, Hüseyin Turan mot Turkiet, CE:ECHR:2008:0304JUD001152902, § 31).

37 Enligt denna rättspraxis hindrar varken ordalydelsen eller andemeningen i artikel 6 i Europakonventionen en person från att, uttryckligen eller underförstått, frivilligt avstå från garantier för en rättvis rättegång. Det måste emellertid på ett otvetydigt sätt framgå att den tilltalade avstår från att utöva sin rätt att delta i förhandlingen och detta avstående måste omgärdas av ett minimum av garantier som motsvarar avståendets allvar. Det får inte heller vara oförenligt med något viktigt allmänintresse (Europadomstolen, 1 mars 2006, Sejdovic mot Italien, CE:ECHR:2006:0301JUD005658100, § 86, och Europadomstolen, 13 mars 2018, Vilches Coronado m.fl. mot Spanien, CE:ECHR:2018:0313JUD005551714, § 36).

38 I det nationella målet har åtal väckts mot flera personer för att ha lett, eller deltagit i, en organiserad kriminell grupp. I det inledande skedet av förfarandet underrättades de tilltalade, i enlighet med den nationella lagstiftningen, om under vilka omständigheter förhandlingen skulle kunna äga rum i deras utevaro, för det fall de uteblev från förhandlingen utan att ha laga förfall. Dessutom deltog de tilltalades advokater vid samtliga förhandlingar som hölls under rättegången.

39 Tolkningsfrågan avser för det första en situation där en tilltalad medvetet avstår från att inställa sig till en av de förhandlingar som hålls under rättegången mot denne.

40 Mot bakgrund av ordalydelsen i artikel 8.2 i direktiv 2016/343 måste det anses att både de villkor som föreskrivs i led a i denna bestämmelse och de villkor som avses i led b i denna är uppfyllda i ett sådant mål som det vid den hänskjutande domstolen.

41 Det framgår vidare av beslutet om hänskjutande att UW:s avstående från sin rätt att delta i förhandlingen har omgärdats av ett minimum av garantier som motsvarar avståendets allvar och att detta avstående inte förefaller vara oförenligt med något viktigt allmänintresse.

42 Det kan under dessa omständigheter konstateras att artikel 8.2 i direktiv 2016/343 inte utgör hinder för en nationell lagstiftning i vilken det föreskrivs att rätten för en tilltalad att närvara vid rättegången inte åsidosätts när den tilltalade otvetydigt har beslutat att inte inställa sig till en av de förhandlingar som hållits under rättegången, om vederbörande har underrättats om att denna förhandling skulle hållas och har företrätts av en advokat med fullmakt vid förhandlingen.

43 Den hänskjutande domstolens fråga rör för det andra den situationen att den tilltalade inte har kunnat inställa sig till förhandlingar som hållits under rättegången på grund av omständigheter som vederbörande inte råder över, nämligen på grund av sjukdom.

44 Enligt lydelsen av skäl 34 i direktiv 2016/343 bör misstänkta eller tilltalade, om de av skäl utom deras kontroll inte kan närvara vid rättegången, ges möjlighet att begära ett nytt datum för rättegången inom den tidsfrist som föreskrivs i nationell rätt.

45 Den hänskjutande domstolen undrar vad som gäller i en situation där den tilltalade, som på grund av omständigheter som han eller hon inte råder över inte har kunnat inställa sig till en förhandling som hållits under rättegången mot honom eller henne och som har underrättats om de handlingar som företagits vid denna förhandling i den tilltalades utevaro, har förklarat att han eller hon inte skulle åberopa denna utevaro för att bestrida lagenligheten av de företagna handlingarna och att han eller hon inte önskade att dessa skulle upprepas i hans eller hennes närvaro.

46 En sådan inställning kan i detta sammanhang anses utgöra ett otvetydigt avstående från rätten att närvara vid den aktuella förhandlingen.

47 Den hänskjutande domstolen undrar dessutom vad som gäller i en situation där den tilltalade har förklarat att han eller hon önskar att de handlingar som företagits i vederbörandes utevaro ska upprepas i hans eller hennes närvaro, vilket föranlett att ett vittne hörts på nytt, och den tilltalade haft möjlighet att delta fullt ut i detta förhör.

48 En person kan inte anses ha varit utevarande under rättegången, när handlingar som företagits vid förhandlingar som han eller hon inte har kunnat inställa sig till upprepas i vederbörandes närvaro.

49 Mot bakgrund av det ovan anförda ska tolkningsfrågan besvaras enligt följande: Artikel 8.1 och 8.2 i direktiv 2016/343 ska tolkas så, att dessa bestämmelser inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken den tilltalades rätt att närvara vid förhandlingen inte åsidosätts, i en situation där den tilltalade i rätt tid har underrättats om rättegången och om konsekvenserna av utevaro och där han eller hon har företrätts av en advokat med fullmakt som har utsetts av vederbörande, när

– den tilltalade otvetydigt har beslutat att inte inställa sig till en av de förhandlingar som hållits under rättegången, eller

– den tilltalade har uteblivit från en av dessa förhandlingar, av skäl utom hans eller hennes kontroll, och har underrättats om de handlingar som företagits i hans eller hennes utevaro och har fattat ett välinformerat beslut genom vilket den tilltalade har förklarat antingen att han eller hon inte kommer att åberopa sin utevaro för att bestrida lagenligheten av dessa handlingar eller att han

eller hon önskar delta i handlingarna i fråga, vilket föranlett den nationella domstolen att upprepa dessa, bland annat genom att höra ett vittne på nytt, och den tilltalade haft möjlighet att delta fullt ut i detta förhör.

Rättegångskostnader

50 Eftersom förfarandet i förhållande till parterna i det nationella målet utgör ett led i beredningen av samma mål, ankommer det på den hänskjutande domstolen att besluta om rättegångskostnaderna. De kostnader för att avge yttrande till domstolen som andra än nämnda parter har haft är inte ersättningsgilla.

Mot denna bakgrund beslutar domstolen (sjätte avdelningen) följande:

Artikel 8.1 och 8.2 i Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2016/343 av den 9 mars 2016 om förstärkning av vissa aspekter av oskuldspresumtionen och av rätten att närvara vid rättegången i straffrättsliga förfaranden ska tolkas så, att dessa bestämmelser inte utgör hinder för en nationell lagstiftning enligt vilken den tilltalades rätt att närvara vid förhandlingen inte åsidosätts, i en situation där den tilltalade i rätt tid har underrättats om rättegången och om konsekvenserna av utevaro och där han eller hon har företrätts av en advokat med fullmakt som har utsetts av den tilltalade, när

– **den tilltalade otvetydigt har beslutat att inte inställa sig till en av de förhandlingar som hållits under rättegången, eller**

– **den tilltalade har uteblivit från en av dessa förhandlingar, av skäl utom hans eller hennes kontroll, men har underrättats om de handlingar som företagits i hans eller hennes utevaro och har fattat ett välinformerat beslut genom vilket den tilltalade har förklarat antingen att han eller hon inte kommer att åberopa sin utevaro för att bestrida lagenligheten av dessa handlingar eller att han eller hon önskar delta i handlingarna i fråga, vilket föranlett den nationella domstolen att upprepa dessa, bland annat genom att höra ett vittne på nytt, och den tilltalade haft möjlighet att delta fullt ut i detta förhör.**

Underskrifter